

قلمه زنی، هرس و پیوند گل رز

فهرست مطالب

قلمه

نمونه‌ای از قلمه ساقه (گیاه قاشقی)

قلمه زدن گیاهان

هرس کردن گیاهان

پیراستن (هرس کردن)

زمان هرس (پیرایش)

هرس سیاه یا زمستانه

هرس سبز یا تابستانه

پیرایش ساقه

هرس گیاهان آپارتمانی به ۳ دسته تقسیم شده

هرس درخت مو(انگور)

شدت هرس انگور

پیوند گل رز

نحوه کاشت گل رز

تکثیر گل رز

قلمه زدن

رز و برزو

پایه برای گل سرخ های پا کوتاه

پایه برای گل سرخ های پابلند و مجنون گریان

پیوند روی ریشه

منابع

قلمه

قلمه زدن یک روش غیر جنسی (غیر تناسلی) تکثیر گیاه است که بصورت گسترده در کشاورزی و مهندسی فضای سبز استفاده می شود.

قلمه زدن عبارت است از رشد و نمو و تکامل بعضی از قسمتهای گیاهی قطع شده از پایه اصلی. قلمه زدن یکی از طرق بسیار متداول ازدیاد غیر تناسلی گیاهان است. یک قلمه می تواند قطعه ای از ساقه، ریشه و یا برگ باشد. در قلمه ساقه، ریشه های نابه جا بایستی تشکیل یابند و در قلمه ریشه شاخه های نابه جا باید بوجود آیند و قلمه برگ برای اینکه رشد کند و به اصطلاح بگیرد باید در روی آن هم ریشه های نابجا و هم شاخه های نابه جا رشد و تکامل یابند.

از آنجائیکه تکه ُ برش یافته فاقد ریشه برای بدست آوردن آب است، در صورت در فراهم نکردن محیط مناسب و مربوط بزودی خشک خواهد شد. این روش یکی از روش های اولیه تاگ سازی بشمار می آید.

قلمه ها به شیوه های گوناگونی تهیه می شوند:

نمونه ای از قلمه ساقه (گیاه قاشقی)

قلمه ساقه

این نوع از قلمه، مهم ترین قلمه ای است که از گیاهان برداشت می شود و به گروه های زیر تقسیم بندی می شود:

قلمه خشبی

قلمه نیمه خشبی

قلمه سبز

قلمه علفی

قلمه برگ

قلمه جوانه و برگ

قلمه ریشه‌ای

یک راه معمول برای تکثیر گیاهان، قلمه زدن آن‌ها و قرار دادن قلمه در آب به منظور ریشه‌زایی است. این کار معمولاً به عنوان «ریشه‌زایی گیاه» و یا «رشد دادن قلمه‌ها» شناخته می‌شود.

بستر مناسب برای کاشت قلمه

بستر کشت قلمه، مکانی است که برای حفظ رطوبت قلمه و ایجاد شرایط مناسب برای رشد ریشه، از آن استفاده می‌کنند. قلمه‌ها پس از جدا شدن از گیاه اصلی، به منظور ریشه دار شدن باید در بستر مناسب قرار گیرند. طبق گفته خلیق قلمه‌هایی که به راحتی ریشه دار می‌شوند در مواد مختلف از جمله خاک ریشه دار می‌شوند، لیکن این نوع بستر کاشت برای آن دسته از قلمه‌ها که به سختی ریشه دار می‌شوند عامل مهمی می‌باشد.

به طور کلی قلمه‌ها را می‌توان در خاک، ماسه، تورب، ورمیکولیت، پرلیت، و آب قرار داد. حتی می‌توان هیچیک از مواد بالا را مصرف نکرد و قلمه‌ها را برای ریشه دار شدن در یک هوای مرطوب قرار داد. موادی که می‌توان از آنها به عنوان بستر مناسب برای کاشت قلمه استفاده کرد به شرح زیر می‌باشند:

خاک ماسه تورب ورمیکولیت پرلیت آب تیل پیوند

تیل پیوند روشی سریع برای ازدیاد گیاهان است. در این روش عملیات قلمه و پیوند به طور همزمان در ساقه گیاهان (به‌ویژه درختچه‌های زینتی مثل گل سرخ) انجام می‌شود. از مزایای این روش افزایش گیاهان در زمان کم است. جزئیات این روش برای ازدیاد رز به این صورت است که ابتدا قلمه‌های چوب سخت رز را مدتی در انبار سرد نگهداری می‌کنند سپس از انبار خارج کرده و انتهای آن‌ها را با هورمون اکسین با غلظت بالا به روش فروبری سریع، تیمار می‌کنند. سپس روی قلمه‌ها، پیوندک‌های رز را به روش نیم‌انیم پیوند می‌زنند و با نوار پلاستیکی می‌بندند. سپس این گیاهان در محیطی با رطوبت نسبی بسیار بالایی قرار داده می‌شوند.

قلمه زدن گیاهان

یک راه معمول برای تکثیر گیاهان، قلمه زدن آن‌ها و قرار دادن قلمه در آب به منظور ریشه‌زایی است. این کار معمولاً به عنوان «ریشه‌زایی گیاه» و یا «رشد دادن قلمه‌ها» شناخته می‌شود. شما می‌توانید بسیاری از گیاهان آپارتمانی، بوته‌ها و درختچه‌ها را با همین روش تکثیر دهید. در مورد بوته‌ها و درختچه‌ها، در صورتی که چوبشان نرم باشد، به احتمال زیادی می‌توانید با این روش به تکثیرشان اقدام کنید. ما همیشه به پرورش دهندگانی که نسبت به این مسأله شک و تردید دارند، می‌گوییم که یکبار این کار را امتحان کنند.

ریشه‌زایی گیاهان کار آسانی است. اکثر قلمه‌ها در آب ریشه می‌کنند، اما استثناهایی هم وجود دارد؛ مثلاً قلمه گل رز در خاک مرطوب ریشه می‌دهد.

چگونه ریشه‌زایی قلمه‌ها را انجام دهیم؟

این نکات در مورد اکثر گیاهان صادقند:

یک قلمه ۱۲ تا ۱۵ سانتی‌متری از گیاه ببرید.

این قلمه باید جوان باشد و اگر گیاه‌تان چوبی است یکی از شاخه‌های جوان و با چوب نرم آن را انتخاب کنید.

در یک لیوان یا شیشه به ارتفاع ۲.۵ تا ۵ سانتی‌متر آب بریزید.

قلمه‌ها را در آب قرار دهید.

اگر سطح آب بر اثر تبخیر پایین آمد، دوباره آب اضافه کنید.

سپس صبر کنید تا قلمه‌تان ریشه بزند.

هنگامی که ریشه‌ها ظاهر شدند، صبر کنید تا به بلندی ۱ تا ۱.۵ سانتی‌متر برسند.

سپس قلمه‌تان را در گلدان و یا مستقیماً در خاک باغ یا باغچه بکارید.

تکثیر با روش قلمه زنی یک نوع روش «شبه سازی» است، زیرا در این روش ژنتیک گیاه جدید دقیقاً همانند گیاهی که از او قلمه گرفته شده و یا گیاه مادر خواهد شد.

در مورد جداسازی ریشه‌ها نیز دقیقاً این امر صادق است، تنها تفاوت این است که روش جداسازی ریشه‌ها در گیاهان چند ساله صورت می‌گیرد. به مرور ریشه‌ها زیاد و شلوغ می‌شوند و باید کمی سبک شوند. بنابراین اگر دوستی گل‌های چند ساله‌تان را دید و گفت که دوست دارد مانند آن‌ها را داشته باشد، به سادگی می‌توانید زمین را بکنید، گیاه را از ریشه خارج کنید. سپس ریشه‌ها را جداسازی کنید و قسمتی از آن را به دوستان بدهید تا آن‌ها را در باغچه خود بکارند.

هرس کردن گیاهان:

بیشتر گیاهان باغبانی بویژه چند ساله چوبی، اگر در شرایط محیطی مناسب بدون دخالت انسان رشد کنند، پس از چند سال، تبدیل به درختان یا درختچه‌هایی با شاخساره متراکم خواهند شد که چه از نظر میزان و کیفیت باروری و چه از نظر شکل ظاهری مطلوب نخواهند بود.

در اینگونه گیاهان شاخه‌ها، مزاحم رشد یکدیگر بوده، دچار پیچیدگی و خمیدگی می‌شوند.

سویی چون بدلیل پر برگی، نور کافی به درون شاخساره گیاه نمی‌رسد به تدریج برگها و شاخه‌های وسطی شاخساره خشک می‌شود و از بین میرود و تولید گل و میوه محدود به سطح بیرونی شاخساره گشته، میزان محصول کم می‌گردد. برای جلوگیری از این امر و ایجاد شکل و حالت مناسب در گیاه، باید آن را پیرایش (هرس) و به نحوه دلخواه تربیت کرد.

پیراستن (هرس کردن):

به طور کلی پیراستن (هرس کردن) عبارتست از قطع کامل یا جزئی شاخه، ریشه، پوست، برگ و یا گل و میوه به منظور تحت تاثیر قرار دادن و هدایت نحوه رشد و باروری گیاه. پیراستن یکی از عملیات مهم باغبانی است که از حدود سه هزار سال پیش شناخته شده و مورد استفاده قرار می‌گرفته است. دلایل و فواید آن را می‌توان به شرح زیر خلاصه نمود:

- ۱- حذف شاخه های مزاحم، خشک شده، آفت زده و مریض و شکسته جهت حفظ و تامین سلامت گیاه
- ۲- ایجاد شرایط مناسب جهت ورود نور و هوا به درون شاخساره و خلوت کردن نقاط شلوغ و متراکم آن به منظور ایجاد امکان تولید محصول بیشتر و مرغوبتر
- ۳- ایجاد شکل ویژه در شاخساره گیاه، این امر بویژه در میوه کاری و نیز در شکل سازی گیاهان جهت تزئین باغ و باغچه از اهمیت خاصی برخوردار است.
- ۴- ایجاد تعادل بین شاخساره و ریشه، بویژه هنگام نشاء کاری و جابجا کردن گیاه، جهت تضمین موفقیت و ایجاد امکان رشد اولیه سریعتر برای گیاه.
- ۵- جوان ساختن درختان مسن از طریق حذف شاخه های پیر و وادار کردن درخت به تولید شاخه های جدید، جهت بالا بردن قدرت باردهی آن.
- ۶- پیش یا پس انداختن باروری گیاه و تنظیم گلدهی و ایجاد تعادل بین رشد رویشی و میزان محصول و بالا بردن کیفیت فرآورده تولید شده.
- ۷- محدود کردن رشد و کوتاه ساختن گیاه برای تسهیل عملیاتی مانند سمپاشی و برداشت محصول و نیز به دلایل تزئینی

زمان هرس (پیرایش):

بسته به نوع گیاه و هدف از پیرایش (هرس)، این کار این کار در دو موقع از سال انجام میشود: یکی پیرایشی که در زمان رکود و خواب زمستانه انجام میشود و هرس یا هرس سیاه یا زمستانه نامیده میشود و دیگری پیرایشی که در دوره فعالیت گیاه، یعنی هنگامیکه گیاه دارای برگ و احیاناً گل و میوه است، انجام میگردد و هرس یا هرس سبز یا تابستانه نامیده میشود. در مورد هر دو نوع پیرایش باید به این دونکته توجه نمود که اصولاً پیرایش در هر زمان انجام شود، باعث تاخیر در باروری نهالهای جوان و کم شدن محصول درختان بارور میشود، بنابراین، باید در تمام انواع پیرایش جانب تعادل رعایت گردد و قطع اندامهای گیاه تنها به مقدار لازم و در نهایت احتیاط انجام پذیرد.

هرس سیاه یا زمستانه:

این نوع هرس از آنجا که زمانی انجام میگردد که گیاه فاقد برگ و در حال رکود است بیشتر مرسوم است.

چون اولاً: در این هنگام شاخه ها بدون پوشش و قابل مشاهده بوده و به راحتی می توان به آنها دسترسی پیدا کرد و آنهايي را که باید به طور کامل یا جزئی حذف شوند با دیدی باز برگزید.

ثانياً: گیاه در این زمان فعالیت زیستی چندانی ندارد میزان آسیب حاصل از هرس به حداقل کاهش می یابد. از هرس های زمستانه میتوان هرس های شکل دهی نهالهای تازه کشت شده را نام برد. این هرس ها مهمترین گام در تشکیل شاخه های اصلی درخت یا بوته آینده به شمار میروند و در حقیقت مبنا و اساس شکل آینده گیاه را تشکیل میدهند.

علاوه بر این پیرایش ها ، حذف شاخه های آفت زده و مریض و شکسته نیز باید در زمستان پیش از فعال شدن گیاه ،انجام گیرد زیرا این نوع شاخه ها معمولاً پناهگاه و منبع انتشار آفات و امراض اند. پیرایش دیگری که باید حتما در زمستان انجام گیرد پیرایش ریشه است.

هرس سبز یا تابستانه:

این نوع هرس ها ، گرچه همگی به نام هرس تابستانه خوانده می شوند ولی در عمل بر حسب نوع، میتوان آنها را از اوایل بهار تا اواخر تابستان انجام داد. مهمترین هرس ها تابستانه عبارتند از: حذف گلها و میوه های اضافی که کلا تنک کردن نامیده میشود. ایجاد زخم بر روی پوست ساقه، حذف نرکها و پا جوشها، بردن قسمتهای انتهایی شاخه های تند رشد و هرس بوته های زینتی و بالاخره هرس برگ.

انواع پیرایش(هرس):

بر حسب هدف هرس ،میتوان قسمتهای مختلف گیاه اعم از شاخه،ریشه،برگ ،پوست و گل و میوه را بطور کامل یا جزئی حذف کرد. حذف هر یک از این اعضاء بر روی رشد و باروری گیاه در همان سال هرس و گاهی در طی چند سال بعد اثرات ویژه باقی می گذارد که با گزینش زمان و شدت پیرایش مناسب میتوان در شدت و ضعف این اثرات دخالت ورزید.

پیرایش ساقه:

در بین اعضاء مختلف یک گیاه ،تعداد و نحوه رشد شاخه ها مهمترین عامل تعیین کننده در نحوه و اندازه پایداری آن در مقابل فشارهای ناشی از وزن میوه ،باد و برف و یخبندان زمستانه به شمار میروند.بعلاوه قرار گرفتن شاخه ها و زاویه آنها با تنه و شاخه های اصلی تر،به میزان زیادی بر روی قدرت باروری گیاه و تحمل آن در برابر شرایط نا مساعد جوی تاثیر میگذارد. به این دلایل، در هنگام هرس شاخه های یک گیاه باید دقت زیادی به کار برد و همواره شکل و اندازه نهایی آن در نظر گرفت.

به طور کلی شاخه های یک گیاه چوبی را می توان به دو گروه بارور و نابارور تقسیم نمود. شاخه های نابارور عبارتند از:پاجوشها،نرک هاو شاخه های معمولی بی بار(فاقد گل و میوه). شاخه های بارور عبارتند از:سیخک ها و شاخه های معمولی باردهنده(دارای گل و میوه) این هر دو گروه از رشد جوانه شاخه های معمولی نا بارور به وجود می آیند.در برخی از گیاهان ،مانند انگور،این شاخه ها قبل از رشد دارای سرآغازه های گل هستند و پس از رشد گل شان باز میشود. بعضی مانند هلو، در تابستان سال رشد، در جوانه های جانبی آنها سرآغازه های گل به وجود می

آید که پس از زمستان گذرانی، در بهار سال بعد تبدیل به گل و میوه میشوند. در پیرایش شاخه های نابارور اصل بر اینست که تمام پاجوشها و نرک ها را در طول فصل رشد، همچنانکه به تدریج پدیدار میشوند از ته قطع کنند. البته در شرایط استثنایی، میتوان این شاخه ها را نگاه داشت و پاجوشها را به عنوان پایه پیوند و نرکها را (بوسیله چند سال سر زنی و وادار ساختن به انشعاب و تولید جوانه گل) به عنوان شاخه بارور و یا شاخه حامل سیخک به کار گرفت. شاخه های معمولی نابارور را، بر حسب موقعیت آنها، میتوان در دوره استراحت گیاه، به دو صورت سر زنی یا حذف کامل هرس کرد.

در اینجا باید در نظر داشت که معمولا در بهار سال بعد از هرس، گیاه که مقداری از شاخه ها و در نتیجه تعدادی از جوانه های خود را از دست داده، نیروی ذخیره خود را صرف رشد جوانه های باقیمانده میکند و بدین ترتیب جوانه هایی که در شرایط معمولی ممکن بود رشد نکرده و به حالت راکد (خفته) یا جوانه نهفته در آیند، تبدیل به شاخه میشوند و موجب تولید شاخساره زیاد و متراکم شدن شاخساره درخت می گردند. در چنین حالتی، باید تعدادی از این شاخه های جدید را، در زمستان سال بعد، به طور کامل حذف کرد و شمار باقیمانده را نیز سرزنی و کوتاه کرد تا از رشد سریع و بدون انشعاب، در نتیجه از ترکه ای شدن آنها جلوگیری کرده در ضمن، برای رشد سال بعد تعداد کافی جوانه بر روی گیاه باقی بماند.

هرس شاخه های بارور، بستگی به طول عمر آنها دارد. به عنوان مثال، شاخه های بارور معمولی بیش از یکبار تولید گل و میوه نمی کنند، بنابراین باید در زمستان سالی که به بار نشستند اند پیراسته شوند. سیخک ها، در گیاهان مختلف، طول عمر های متفاوتی دارند، مثلا در زردآلو تا چهار سال، در سیب ده سال تا بیست سال در گیلان ده تا دوازده سال و گلابی حدود بیست سال عمر میکنند و پس از آن خشک می شود. در این هنگام باید سیخکها را از طریق قطع شاخه حاملشان هرس کرد و گیاه را وادار به تولید شاخه های جدیدی کرد که هر کدام، پس از چند سال، بصورت شاخه های حامل سیخک های جوان بارور در می آیند.

در هر هرس شاخه، برای اخذ فرم و شکل مطلوب و جلوگیری از رشد بی رویه و عقب افتادن باروری و کم شدن محصول سال بعد، رعایت نکات زیر ضروری است:

الف- در موقع حذف کامل یک شاخه، صرفنظر از قطر آن، باید دقت شود که برشی که برای پیرایش داده میشود در پایین ترین قسمت شاخه ای که قرار است حذف شود و به موازات تنه اصلی ایجاد شود، بطوریکه قسمتی از شاخه بریده شده بر روی تنه یا شاخه اصلی باقی نماند. این امر باعث می شود که سطح بریده شده، سریعاً توسط بافت پوششی پینه التیام یابد و راه نفوذ عوامل بیماری و پوسیدگی مسدود گردد. اگر برش به طور نا صحیح انجام شود، زایده ای از شاخه بریده شده بر روی درخت باقی خواهد ماند که ناخنک یا مهمیز نامیده میشود و به دلیل رشد نکردن، پس از مدتی میمیرد و مورد حمله شدید قارچها و باکتریهای گند رو قرار میگیرد و دچار پوسیدگی میگردد. پوسیدگی به مرور در طول زایده پیشروی کرده، به تنه درخت میرسد و در نتیجه پس از چند سال درخت را پوک و تو خالی میکند. اگر شاخه ای که قطع میشود مسن و دارای قطر بیش تر از پنج سانتی متر باشد، باید سطح بریده شده را با چسب باغبانی که دارای سم قارچ کش باشد پوشاند تا به درخت فرصت کافی برای التیام داده شود و در عین حال از قسمتهای مرکزی سطح بریده شده که قابلیت ترمیم ندارند مصون بمانند. اگر چسب در دسترس نبود، میتوان محل زخم را با محلول یک درصد کات کیبود (سولفات مس) گند زدایی کرده، سطح آنها را با گل رس پوشاند. البته چون خاکها اغلب آلوده هستند ممکن است گیاه را آلوده کنند.

ب- هر گاه درختی چند سال هرس نشده باشد و یا بخواهیم از ارتفاع آن بکاهیم و در هر صورت هرس شدید نیاز است، این کار باید در طی چند سال انجام شود و به تدریج، درخت به شکل و اندازه دلخواه در آید. پیرایش شدید یکباره، باعث خواهد شد که باروری درخت (در صورتیکه هنوز بارور نشده باشد) یک تا چند سال به عقب بیفتد و اگر بارور شده باشد، برای یک یا چند سال، به شدت کاهش یابد و حتی گهگاهی بطور کامل متوقف شود. اشکال دیگر هرس شدید یکباره اینست که گیاه در سال بعد تعداد زیادی نرک تولید خواهد کرد که حذف آنها در طول فصل رشد کاری پر زحمت خواهد بود.

پ- در هنگام حذف کامل شاخه ها، باید دقت داشت که هر چه زاویه ای که شاخه با تنه و یا شاخه حامل خود می سازد به قائمه نزدیکتر باشد، این شاخه قویتر بوده، رشد بهتری خواهد نمود و چنین زاویه ای در مقابل وزن میوه و فشارهای خارجی تحمل بیشتری خواهد داشت. بنابراین در هنگام هرس باید در درجه اول شاخه هایی حذف شوند که با تنه یا شاخه حامل خود زاویه بسته تری میسازند و در نتیجه ضعیف تر هستند.

ت- در انشعابات دو شاخه ای، آنهایی که قطر یکی از شاخه هایشان از دیگری کمتر است قویتر از آنهایی هستند که قطر آنها با هم مساوی است. بنابراین، باید کوشش کرد که انشعابات دو شاخه ای که قطر انشعاب آنها یکسان نیست نگهداشته شوند.

ث- در هنگام سرزنی معمولاً یک سوم تا نصف انتهایی شاخه های طویل حذف می شود. وضعیت محل برشی نسبت به اولین جوانه نزدیک به آن در نحوه رشد شاخه و شکل درخت بسیار موثر است. به این معنی که اگر جوانه مذکور در قسمت فوقانی شاخه قرار گرفته باشد در اثر رشد، تبدیل به شاخه ای خواهد شد که تقریباً به طور عمودی رشد کرده به بالا خواهد رفت. و اگر جوانه در زیر شاخه قرار گرفته باشد بسیار نزدیک به رشد افقی خواهد بود. با توجه به این موضوع میتوان با گزینش محل برش در هرس سرزنی، شکل درخت و میزان گسترش شاخساره آنرا کنترل کرد. یعنی اگر هدف، متراکم کردن شاخساره درختی مثل هلو باشد که بطور طبیعی شاخساره ای گسترده دارد، باید جوانه در قسمت فوقانی باقی گذاشته شود و بر عکس، اگر هدف پخش و گسترده کردن شاخساره درختانی مثل سیب گلاب و انواع گلابی باشد، که بطور طبیعی رشد عمودی دارند، باید جوانه قسمت زیرین باقی نگهداشته شود. در اینجا باید به این نکته اشاره کرد که هرچه یک شاخه عمودی تر باشد، چون شیره گیاهی در آن راحت تر و سریعتر جریان می یابد، رشد سریعتر و بیشتری نیز خواهند داشت که این امر بویژه در نرکها که تقریباً همگی عمودی رشد میکنند قابل مشاهده است.

در روی یک شاخه نیز رشد جوانه هایی که در سطح بالا قرار دارند معمولاً از جوانه های زیرین بیشتر است و این تفاوت رشد، هرچه شاخه حامل جوانه ها افقی تر باشد، چشمگیر تر است. بنابراین گزینش محل برش علاوه بر هدایت نحوه رشد گیاه، در میزان رشد آن نیز موثر است.

ج- در گیاهان باغبانی و بویژه درختان میوه، برای تولید محصول زیاد و مرغوب باید نور با شدت کافی به تمام نقاط و بویژه به قسمت های درونی آن برسد. برای این منظور باید در هنگام هرس سعی شود با حذف شاخه های اضافی، قسمتهای میانی شاخساره در حد لازم و متعادل باز نگاهداشته شود. بویژه شاخه هایی باید هرس شوند که بطور شیب دار و کج درون شاخساره رشد میکنند و علاوه بر سایه اندازی، مزاحم سایر شاخه ها هم هستند.

چ- بسیاری بیماریها و آفات، در سطح یا درون شاخه های خشکیده، زمستان گذرانی میکنند، از این رو لازم است در تمام طول فصل سال و بویژه در زمستان، تمام شاخه های شکسته و خشکیده بریده و سوزانیده شوند. این عمل بخصوص در مبارزه با آفاتی مانند انواع چوبخوارها، پوست خوارها و سوسک های شاخک بلند، از اهمیت وافری برخوردار است.

ح- گهگاه هنگام قطع شاخه های کلفت و سنگین، پس از آنکه عمق برش به حدود نصف قطر شاخه رسید، در اثر وزن زیاد، بقیه شاخه می شکند و همراه خود قسمتی از پوست و چوب تنه را قطع و زخمی میکند. برای جلوگیری از این امر، که برای سلامتی گیاه مضر است، باید چنین شاخه هایی را با سه برش قطع کرد.

بدین ترتیب که اول برشی به عمق یک سوم تا نصف شاخه، از پایین به بالا، در فاصله حدود ۱۰ سانتی متری شاخه ایجاد کرده، سپس برش دوم را چند سانتی متر بالاتر از برش اول، از بالا به پایین ایجاد و شاخه را از تنه جدا ساخت. در مرحله سوم باید زایده باقیمانده را که سبک است و خطر شکستن ندارد با یک برش از ته قطع کرد. برخی پیشنهاد میکنند بهتر است ناخنک ناشی از هرس، یکسال روی گیاه باقی گذاشته شود، سپس در زمستان آینده حذف شود. دلیل این امر چنین ذکر میشود که زخم های ناشی از هرس، موجب میگردند که انتقال مواد، از ریشه به قسمتهای بالایی شاخه بریده شده، مختل گردد و باعث ایجاد کمبود مواد در بالای زخم شوند، وانگهی انتقال شیره پرورده را نیز از بالا به زیر زخم محدود سازند که در هر دو صورت، باقی گذاشتن ناخنک به درخت امکان می دهد که بافت های آوندی خود را سریعتر ترمیم کند. لازم به توضیح است که در این حالت، در طول سال اول، پس از هرس، در صورتیکه سطح برش به طور مناسبی محافظت شود، خطر حمله قارچها و باکتریها به ناخنک و سرایت پوسیدگی به تنه (که در قسمت الف آمد) چندان هم شدید نیست.

هرس گیاهان آپارتمانی به ۳ دسته تقسیم شده:

گیاهانی که ساقه اصلی و حقیقی نداشته و هرس شامل حذف برگها و شاخه های خشک و گل پژمرده می شود مثل آنتوریوم، کالادیوم، سیکاس، سانسی وریا، نخل زینتی، مارچوبه، گیاهان پیازی، بنفشه آفریقایی و غیره

گیاهانی که پس از پایان گل فقط ۶ ماه می توان آنها را هرس کرد (سالی ابار) زیرا باید گیاه وقت کافی جهت رشد ساقه و جوانه گل جوان داشته مثل گل کاغذی، آزالیا، هورتانسیا و غیره

گیاهانی که در تمام فصول هرس میشوند ولی برای اینکه جوانه گل دهنده وقت کافی داشته باشد باید ۳ ماه قبل از گل دادن آن را هرس کرد مانند مرکبات زینتی، گل آویز، فیلودندرون، حسن یوسف و غیره

هرس درخت مو(انگور):

تاکنون یکی از قدیمی ترین گیاهانی است که کشاورزان نا در اکثر نقاط ایران با کاشت و نگهداری از آن آشنایی کامل دارند. بنا به روایات انجیل، نوح پیغمبر اولین کسی بود که اقدام به ایجاد تاکستان کرده است. از زمان رومیان قدیم آثار موجود چنین نشان می دهد که رومیان از طرز کاشت و هرس مو آگاهی داشته اند. مو یکی از درختانی است که به واسطه رشد سریع سالیانه بایستی همه ساله مورد هرس قرار گیرد. زیرا منظور اصلی هرس به وجود آوردن

تبادل بین ریشه و سایر قسمت های هوایی می باشد تا از نتیجه آن بتوان میوه کافی و با کمیت بالا و همچنین رشدی مناسب که میوه سال آینده را تامین نماید به دست آورد. . . .

شدت هرس انگور:

شدت هرس انگور را می توان به هرس کوتاه، بلند و مختلط تقسیم نمود. در هرس کوتاه شدت قطع و حذف شاخه های مو به طوری است که پس از عمل هرس فقط در روی شاخه ها ۲ تا ۳ جوانه باقی گذارده می شود و بقیه حذف می گردند. در هرس بلند شاخه ها و یا بازوهای بوته مو را از ارتفاع معین می برند به طوری که در روی هر یک از بازوها بعد از انجام عمل هرس تعداد زیادتری (۷ تا ۸) جوانه بر روی شاخه ها باقی بماند. در هرس مختلط بر روی شاخه های بوته مو همزمان هرس کوتاه و هرس بلند انجام می گیرد.

در مورد هرس بوته های مو باید به چند موضوع ذیل توجه خاصی مبذول داشت:

۱- تاثیر هرس در چگونگی قدرت رویش بوته مو.

۲- تاثیر مقدار میوه در رشد بوته مو.

۳- تاثیر هرس در مقدار محصول سالیانه بوته مو.

مقدار میوه و مقدار شاخه هرس شده هر کدام به تنهایی و یا این اینک جمعاً در رشد بوته اثر فوق العاده ای دارند. بدین ترتیب که هر اندازه هرس شدیدتر و یا مقدار میوه حاصله در سال زیادتر باشد رشد بوته کمتر خواهد بود و بنابراین رشد بوته با شدت هرس و مقدار میوه نسبت معکوس دارد.

پیوند گل رز:

نام گیاه شناسی: رز

نوع گیاه: درختچه اما به عنوان گل شناخته شده است.

مقاومت در برابر سختی: متفاوت

مکان گل نسبت به خورشید: کاملاً در معرض نور خورشید

نوع خاک: لومی (خاک رس)

فصل گل دهی: بهار-تابستان-پاییز

درختچه های رز دارای انواع مختلفی از مینیاتور تا بالا روند هستند. آنها به خاطر زیبایی و بوی معطرشان کاشته می شوند که اکثرا در اوایل تابستان و پاییز بیشترین گلدهی خود را دارند.

دسته بندی:

یکی از راه های که رزها را دسته بندی می کنند براساس تاریخ معرفی شدن آنها می باشد:

رزهای قدیمی، آن دسته از رزهای هستند که قبل از تاریخ ۱۸۶۷ معرفی شده اند. مانند گل های رز شاداب و میگساری که همواره در نقاشی های قدیمی استادان بزرگ پیدا می شدند. صدها نوع مختلف رز قدیمی وجود دارد، که دارای سطح مقاومت متفاوتی برای مناطق آب و هوای گرم و معتدل هستند.

گل رز پیوندی مدرن مقاوم و سرسخت، گل های با طول عمر زیاد، با مقاومت بسیار بالا در مقابل بیماری ها که برای رنگ، شکل، اندازه و عطر خوش آنها پرورش داده می شوند.

گل های رز وحشی، همان های که هزاران سال به طور وحشی در طبیعت رشد کرده اند. این رزهای وحشی را امروز با شرایط باغات مدرن نیز وقف داده اند که می توانید در باغات مدرن ببابید که معمولا در فصل بهار گل دهی دارند.

نحوه کاشت گل رز

گل رز را در مکانی بکارید که حداقل ۵ تا ۶ ساعت نور خورشید در روز دریافت کند. گل های رز کاشته شده در مکانی با نور خورشید ناکافی شاید یک دفعه نمیرند ولی تدریجا می میرند. به مقدار نیاز به محل کاشت آنها مواد آلی اضافه کنید.

دستکش های مناسبی برای محافظت از دست خود به هنگام کاشت گل رز بپوشید. آب و وسایل کاشت را در همراه خود آماده داشته باشید تا به محض در آوردن ریشه ها همراه خاک گلدان آن را کاشته و آبیاری نمایید، تا از هوا زدگی تا حد امکان در امان باشد.

گل های رز را می توانید در فصل بهار یا پاییز از خاک باغچه در آورده و از محلی به محل دیگری انتقال دهید. ولی این کار را در فصل تابستان به خاطر گرمای بیش از حد انجام ندهید در غیر این صورت گل رز شما پژمرده شده و خواهد مرد. در زمان انتقال گل رز از محلی به محل دیگر رزهای کوچک را بین ۱۵ تا ۲۵ سانتی گراد باید از زیر خاک ریشه هایش را جدا کنید ولی رزهای بزرگ را باید حدود دو سوم اندازه اصلی تنه آنها ریشه هایشان را باید از خاک جدا کنید.

وقتی گل رز خود را از محلی به محل دیگر انتقال می دهید، حتما چاله ای را که از پیش کنده و آماده کردید را بیش از اندازه ای که حدس می زنید کنده باشید و مقداری مالچ از قبل در محل برای اضافه کردن به خاک و چاله آماده داشته باشید.

تکثیر گل رز:

یکی از چندین روش تکثیر گل رز به روش خواباندن گل رز در هوا است که به نظر من یکی از روش های راحت و بی دردسر تکثیر گل رز به شمار میاد. که اگه در زمان صحیح و با روش درست انجام شود موفقیت ۱۰۰٪ خواهد داشت. بعضی از گل ها رز ممکن است که زمان زیادی برای ریشه انداختن نیاز داشته باشند ولی به طور عموم بین ۳ الی ۸ هفته ریشه اندازی طول خواهد کشید.

قلمه زدن:

برای آنکه بتوان در مدت کوتاهی بوته های سالم و قوی برای پایه بدست آورد یا در نبودن پایه برای پیوند یکی از اقسام گل سرخ را زیاد کرد ، قلمه زدن را انتخاب کرده اند.

قلمه بعضی از نژادها و اقسام گل سرخ با کمال سهولت نتیجه می دهد و در مدت کوتاهی ریشه میدهد و با این وسیله میتوان تعدادی از یک قسم یا جور بدست آورد.

بین جنسها و اقسام مختلف گل سرخ آنها که برای قلمه زدن مناسبند بشرح زیرمی باشند:

۱- گل سرخ های بنگال. (Rosier du Bengale)

۲- گل سرخ های جزیره بوربون. (Rosier de lile Boorbon)

۳- گل سرخ های منگوله و دو رگه های آن

۴- گل سرخ های چای (Rosier aueur de the) و چند جور از دو رگه های آن.

۵- انواع گل سرخهای پولیانثا. (Rosier Polyantha Moltiflore)

۶- گل سرخ های پُر گل ویشور. (Wichuriana Moltiflore)

بوته ای که از قلمه گل سرخ حاصل میشود چون همه قسمت های آن از یک قسم یا جور است یک خاصیت دارد و آن اینست که مانند پیوندهای روی نسترن باغبان مجبور نیست دائماً مواظب گرفتن و حذف پاجوشهایی که از ریشه میروید باشد تا بوته ها راضعیف و خراب نسازد.

ولی از طرفی تعداد بوته ای را که بوسیله قلمه می توان از یک بوته بدست آورد چند برابر کمتر از آنست که بوسیله پیوند ممکن است حاصل نمود. زیرا از هر چشمه ساقه یک پیوند میتوان گرفت ، در صورتیکه ساقه ای را که برای قلمه انتخاب میکنند باید دست کم چند چشمه داشته باشد ، باضافه غالباً ریشه اقسامی که آنرا بوسیله قلمه زیاد کرده اند دوام زیادی نداشته و بالاخره بیشتر از جورهای گل سرخ را بوسیله قلمه نمی توان زیاد کرد. بهترین زمان برای قلمه زدن گل سرخ اواخر تابستان (شهریورماه) است. در این ماه شاخه های پیرا که مغزش چوبی شده با قیچی باغبانی چیده بقطعات ۱۰ تا ۱۵ سانتیمتری تقسیم میکنند، بطوریکه ابتداء و انتهای هر شاخه یک چشمه داشته باشد

بعد برگهای شاخه را بقسمی با قیچی می چینند که یک تا دو سانتیمتر از دم برگها بساقه بماند ، قلمه ها را در گلدان یا تگار و یا جعبه مخصوص قلمه که از چهارپنجم شن نرم شسته و یک پنجم خاک تازه باغچه و خاک برگ پُر شده بفواصل ۲ تا ۳ سانتیمتر پهلوی هم فرو کرده و اگر هوا متغیر و نامساعد باشد روی آنها را حباب شیشه ای می گذارند و یا نایلون می کشند.

مدتهاست که هورمونهای برای تسریع در ریشه کردن قلمه ها ساخته شده که ممکن است قبل از آنکه قلمه ها را در خاک فرو کنند ، باندازه دو سانتیمتر از ساقه ها را یکی دو روز در محلولی از آن هورمون گذارده بعد در خاک فرو کنند تا زودتر ریشه کرده به نتیجه برسد . زمستان باید قلمه ها را زیر شاسی یا نقاط کم آفتاب گلخانه گذاشت. بهار سال بعد که قلمه ها ریشه کرده و از هر کدام شاخه های تازه بیرون آمد ، آنها را به آهستگی بطوری که نرمه ریشه ها صدمه نبیند از خاک بیرون آورده در محل مخصوص بآن میکارند.

رز ویرزو

گل رز دو رگه ویرزو (virgo)

۳ - خواباندن شاخه:

زمانیکه فصل قلمه زدن نباشد برای زیاد کردن بوته های قسم خاصی از گل سرخ به طریق خواباندن شاخه متوسل میشوند.

خواباندن شاخه در اقسام و جورهای پا بلند که برای قلمه زدن هم مناسب است و بیشتر در اقسام رونده عملی می باشد.

اوائل بهار شاخه هایی را که به اندازه کافی بلند و قابل خم شدنست قسمتی از آنها از نزدیک زمین خم کرده در گلدان یا زمین پای بوته زیر خاک می کنند . پائیز یا بهار سال بعد که شاخه های خوابانده شده ریشه کرده است آنها را از بوته اصلی جدا کرده و موقع مقتضی با کمال احتیاط بیرون آورده در نقطه دیگر میکارند.

۴ - پیوند: برای ازدیاد اقسام گل سرخ ، دو نوع پیوند معمول و مورد عمل است.

الف - پیوند شکمی: که در بهار تا اوائل تابستان و ماه اول پائیز که شیره نباتی در جریان بوده و شاخه ها خوب پوست میدهند میزنند.

ب- پیوند روی ریشه که زمستان در گلخانه می زنند: قبل از توضیح هر یک از اقسام پیوند باید پایه های مناسب برای پیوند را شناخت تا زحمتی که میکشند بی نتیجه نماند . مناسب ترین اقسام را برای پایه باید انتخاب کرد که در زیر شرح داده میشود.

پایه برای گل سرخ های پا کوتاه:

از معمول ترین و بهترین اقسام گل سرخ برای پایه باید نسترن معمولی کوهی (رُزا کانینا Rosa Canina) را نام برد که بواسطه دوام زیاد در مقابل آفات و امراض و سختی شاخه هایش با آنکه تیغهایش موقع پیوند خیلی بدست آسب می رساند بهترین قسم برای پایه تشخیص داده شده و امروزه بین همه پرورش دهندگان و باغبانان معمول است.

اقسام دیگری از گلهای وحشی مانند (رُزا لاگسا Rosa Laxa) که اصل آن از سیبری است و گل سرخ (پولیانتا Rosa Polyantha) در مواردیکه نسترن کوهی نباشد قابل استفاده است.

پایه برای گل سرخ های پا بلند و مجنون گریان:

چون شاخه های نسترن وحشی خیلی بلند و قوی است برای اینکار هم خوب میتوان از آن استفاده کرد.

یکی از شاخه های قوی بوته را میگذارند باندازه ای که میل دارند بلند شود و بقیه را حذف میکنند ، آنوقت نوک آنرا پیوند می کنند.

بنابر آنچه گفته شد بهتر و مناسب تر از همه اقسام گل سرخ برای پایه همان نسترن کوهی است که به آسانی میتوان از بیلاقات بدست آورده یا بذر آنرا چنانچه شرح داده شد بکارند.

پیوند شکافی یا شکمی : پیوند شکافی یا شکمی را دو موقع و بدو شکل می زنند.

الف - پیوند شکافی با جوانه بیدار .

ب - پیوند شکمی با جوانه خواب .

فصل پیوند با جوانه بیدار از اول خرداد تا اواخر تیرماه است که جریان شیره نباتی باز کردن پوست را از روی چوب آسان ساخته و پس از گرفتن پیوند وقت کافی برای نمو شاخه و رسیدن مغز چوبی آن هست.

موقع پیوند شکمی با جوانه خواب از اوائل شهریور تا اواخر مهرماه است که دیگر فصل برای بیدار شدن جوانه و نمو آن مقتضی نمی باشد . پیوند پس از گرفتن تا بهار بحالت خواب باقی مانده ، اوائل فروردین ماه شروع به سبز شدن و نمو می کند.

پیوند پائیزه اگر در زمستان از یخ زدن حفظ شود (برای اینکه پیوندک در زمستان یخ نزند با شروع سرما روی آنرا با قشری از پارافین منجمد می پوشانند) چون در آغاز بهار شروع به نمو میکند شاخه های آن قوی تر بوده و زمان کافی برای رسیدن مغز شاخه ها دارد.

طریقه عمل برای پیوند شکمی خیلی آسان و عبارت از برداشتن پیوندک بوسیله چاقوی پیوند زنی از روی شاخه مورد نظر و جا دادن آن در شکافی که بشکل (T) روی پایه ، داده شده و بستن روی شکاف با پوست برآمده از پایه و بستن آن با ریسمان نرم میباشد.

پیوندک را بهتر است از شاخه ای که گل یا غنچه دارد بگیرند.

برای اینکار باید چنین شاخه ای را که شاداب و صاف است از بوته مورد نظر قطع کرده ، قسمت سرشاخه که مغزش نرم است و انتهایش را که جوانه های آن بد و نا مناسب میباشد بریده از قسمت میانه که دارای جوانه های برجسته و قوی است برای گرفتن پیوندک استفاده کنند.

بوسیله چاقوی پیوند زنی از ۱۵ میلیمتر زیر جوانه پوست را بسمت بالا بطوری میبرند که کمی از قشر چوبی مغز ساقه زیر جوانه باقی بماند ، بُرش را تا ۱۵ میلیمتری بالای جوانه برده ، آنجا پوست را از روی ساقه برمیدارند ، پیوندک بشکل بیضی نوک تیزی در می آید.

برگ پیوندک را باید بطوری قبلا چیده باشند که یک تا دو سانتیمتر از دم برگ به پیوندک باقی بماند . حالا این پیوندک را که عبارت از پوست شاخه جوانه دار و نیمی از دم برگ است از سر شکافی که روی شاخه پایه داده اند آهسته زیر پوست داخل کرده بسمت پائین میلرزانند تا تمام پیوندک زیر شکاف جا گرفته فقط از بین دولبه شکاف عمودی جوانه و دم برگ بیرون بماند.

بلافاصله دور شاخه پایه را از بالای شکاف با نخهای پشمی یا نوار لاستیکی یا نوار چسب رو به پائین بطوری می بندند که تمام شکاف پوشیده شده و هوا زیر پوست داخل نشود و فقط همان جوانه و دم برگ از بین نخها بیرون بماند . برای اینکه شکاف بهتر مسدود شود میتوان روی آنرا با چسب مخصوص پیوند پوشاند . پانزده روز بعد اگر دم برگ سیاه شده و به پیوندک چسبیده رنگ پیوندک هم تغییر کرده رو به سیاهی میرود معلوم میشود پیوند نگرفته و خراب شده ، ولی اگر با کمترین تماس انگشت دم برگ به آسانی از پیوندک جدا شده بزمین افتد و پیوندک هم سبز و شاداب است نشانه گرفتن پیوند میباشد . سه تا چهار هفته پس از پیوند زدن که جوانه شروع بنمو می کند باید نخ را باز کرد تا نمو شاخه سبب فرورفتن نخها به پوست پایه نگردد.

پیوندی که می زنند اگر با جوانه بیدار است پس از پیوند شاخه را از یک سانتیمتر بالای شکاف قطع کرده جای بُرش را با چسب پیوند میپوشانند . ولی اگر پیوند پائیزه و با جوانه خوابست فقط کمی از انتهای شاخه را بریده بقیه آنرا میگذارند بهار که پیوند بیدار شده و میخواهد سبز شود میبرند.

پیوند روی ریشه:

عمل پیوند روی ریشه بیشتر برای ایجاد و ازدیاد اقسام گل سرخ های پاکوتاه بکار می رود . موقع و فصل مناسب این پیوند پائیز یا اواخر زمستان است که باید در گلخانه انجام شود.

بهترین پایه برای اینکار ریشه های جوان نسترن های کوهی است که یا بوسیله کاشتن بذر ، یا جمع آوری از کوهستانها تهیه شده و قبلا آنها را در گلدان یا خزانه کاشته باشند.

پیوندک را از شاخه هائی می گیرند که اواخر شهریور تا اواسط مهرماه آنها را از بوته بریده دو سر شاخه را با قیچی زده برگهایش را مطابق دستوری که برای پیوندک شکمی داده شده چیده و بعد آنها را در جعبه هائی مملو از شن پهلوی هم چیده روی آنها را نیز با قشر نازکی از شن پوشانده و کمی پهن هم روی آن ریخته باشند.

ماه آبان یا اسفند ساقه های نسترن وحشی را که برای پایه حاضر کرده اند ، باندازه ۱۰سانتیمتر از روی ریشه بطور مورب با چاقوی تیز می برند ، سپس از شاخه هائی که لای شن گذاشته اند هریک را که با قطر پایه مطابق باشد بیرون آورده قطعه ای از آنرا که دارای چهار چشمه باشد نیز بطور مورب می برند ، بطوری که دو برش را وقتی روی هم قرار دادند کاملاً با یکدیگر مطابق باشد و بین آنها درز و شکافی نماند ، پس از آنکه پیوندک را روی پایه قرار دادند با چهار لایخ پشمی این دو را بهم بسته اطراف آنرا با چسب پیوند خوب می پوشانند.

ریشه هایی که باین ترتیب پیوند شده اگر در گلدان است گلدانها را مرتب روی سطح گلخانه می چینند ، جای گلدانها باید ۱۰درجه سانتیگراد حرارت داشته باشد. از اوائل سال پیوندها شروع بنمو کرده جوانه ها رشد مینمایند ولی تا مدتی که محل پیوند خوب بهم جوش بخورد نباید آنها را در معرض تابش مستقیم آفتاب قرار داد ، تا کم کم به هوای خارج عادت کرده و پائیز بعد که از خطر جست آنها را در هر جا کایل باشند بکارند. سال بعد باید بوته های پیوند شده را کاملاً مراقبت کرده آنها را مرتباً آب داده ضمناً از ابتلاء بوته ها به آفات و امراض نباتی پیش گیری و کرد.

منابع

خلیقی، احمد. گلکاری (پرورش گیاهان زینتی ایران). تهران: روزبهان: ۱۳۷۶.

«قلمه زدن فارسی» دانشنامه رشد. بازبینی شده در ۱۲ اردیبهشت ۱۳۸۹.

خلیقی، احمد. گلکاری (پرورش گیاهان زینتی ایران). تهران: روزبهان: ۱۳۷۶.

سایت پارسه گرد

«قلمه زدن فارسی» پایگاه اینترنتی مقالات آموزشی کشاورز. بازبینی شده در ۱۰ آبان ۱۳۹۲.

خلیقی، احمد. گلکاری (پرورش گیاهان زینتی ایران). تهران: روزبهان: ۱۳۷۶. ص.

کانال گلخانه

<https://telegram.me/GreenhouseFarsi>